

Іщенко Т. В. – ад'юнкт кафедри криміналістики та судової медицини Національної академії внутрішніх справ, м. Київ
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5530-6715>

Особа злочинця як елемент криміналістичної характеристики домашнього насильства

Метою статті є наукове обґрунтування структури особи злочинця як елемента криміналістичної характеристики домашнього насильства. **Методологічну** основу дослідження становлять такі методи: діалектичний (вивчення соціально-правових явищ, їх зв'язку та розвитку), історико-правовий (вивчення наукових поглядів стосовно понять, що вживають під час дослідження особи злочинця як елемента криміналістичної характеристики), статистичний (узагальнення матеріалів судової практики). **Наукова новизна** публікації полягає в тому, що вперше зроблено спроби визначити ознаки особи злочинця як елемента криміналістичної характеристики злочину, передбаченого ст. 126¹ Кримінального кодексу України. **Висновки.** Виокремлено типові ознаки в структурі особи, яка вчиняє домашнє насильство, а саме біологічні (стать, вік), соціальні (місце проживання, освіта, сімейний стан, вид діяльності, загальний рівень культури, виховання), психологічні (інтелект, темперамент, емоційний стан, вольова сфера, наявність або відсутність психічних відхилень). На підставі аналізу судової практики сформовано загальну характеристику особи злочинця, що вчиняє домашнє насильство. Суб'єкти такого виду злочину мають спільні риси. Це здебільшого особи чоловічої статі, повнолітні, із середньою освітою, які не працюють, офіційно неодружені (проте перебувають у сімейних стосунках із жертвою).

Ключові слова: домашнє насильство; криміналістична характеристика; криміналістичний портрет; кримінальне правопорушення; особа злочинця; судова практика.

Вступ

11 січня 2019 року набув чинності Закон України «Про внесення змін до КК та КПК України з метою реалізації положень Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами» від 6 грудня 2017 року, яким криміналізовано домашнє насильство ("Zakon Ukrainy", 2017). І вже протягом дев'яти місяців цього року, відповідно до офіційної статистики Генеральної прокуратури України, в державі обліковано 700 кримінальних правопорушень за ст. 26¹ КК України «Домашнє насильство». У 442 кримінальних провадженнях особам повідомлено про підозру. До суду направлено обвинувальні акти за 421 кримінальним провадженням. Щодо 265 кримінальних правопорушень провадження було закрито, зокрема за п.п. 1, 2, 4, 6 ст. 284 КПК України – 254 ("Yedynyi zvit", 2019). Попри позитивну динаміку закінчення досудового розслідування (60,1%), є значний відсоток (37,8%) закритих кримінальних проваджень. Це зумовлено насамперед складнощами, пов'язаними з кримінально-правовою кваліфікацією такого злочину, його відмежуванням від адміністративного правопорушення та відсутністю системи криміналістичних наукових положень і розроблених на їх підставі практичних рекомендацій щодо розслідування зазначеного злочину.

Слід зауважити, що за таких умов значно актуалізується роль криміналістичної характеристики самого злочину – домашнього насильства, складовими елементами якого є особа злочинця,

особа потерпілого, спосіб, місце й обстановка вчинення злочину, слідова картина тощо.

Наявна наукова джерельна база засвідчує те, що дослідники не залишають поза увагою зазначену проблему. Особливості особи злочинця як елемента криміналістичної характеристики злочинів у своїх роботах упродовж останніх років досліджували українські (Mrachko, 2018; Tsybenko, 2018) й іноземні науковці (Natura, & Makhovskaia, 2017; Malykhina, 2017; Barinov, 2018; Vlezko, 2018; Huecker, & Smock, 2019). Водночас одні дослідники вивчали особливості криміналістичного портрета особи злочинця загалом, інші розглядали особу злочинця безпосередньо як елемент криміналістичної характеристики окремого злочину чи виду злочинів, зокрема, пов'язаних з домашнім насильством. Проте новації, зумовлені криміналізацією цього виду злочинів, потребують більш ґрунтовного вивчення вказаної проблематики.

Мета і завдання дослідження

Метою статті є наукове обґрунтування структури особи злочинця як елемента криміналістичної характеристики домашнього насильства.

Зазначена мета передбачає виконання таких завдань:

– дослідити проблеми відображення в наукових джерелах особливостей особи злочинця як елемента криміналістичної характеристики злочину;

– проаналізувати й узагальнити судову практику з проблем домашнього насильства, зокрема вироки в судових справах

за ст. 126¹ КК України, які внесено до Єдиного державного реєстру судових рішень, на предмет визначення типових ознак особи, яка вчиняє домашнє насильство.

Виклад основного матеріалу

Одним із ключових елементів криміналістичної характеристики будь-якого злочину є особа злочинця. Її може бути встановлено шляхом пізнання окремих властивостей та якостей, що відображено в слідах злочину. Здобуті знання використовують як засоби впливу на цю особистість під час проведення слідчих (розшукових) дій.

Більшість дослідників виокремлюють три групи властивостей особи злочинця: біологічні, соціальні та психологічні. Зокрема, М. В. Салтевський зазначав, що криміналістична характеристика особи злочинця має представляти людину як соціально-біологічну систему з притаманними їй властивостями, серед яких є фізичні, біологічні та соціальні (Saltevskiy, 2001, p. 271). До цих ознак особи злочинця В. Ю. Шепітько додає демографічні дані, деякі моральні та психологічні особливості (Shepitko, Konovalova, & Zhuravel et al., 2008, p. 278). Науковець М. Т. Ведерніков вважає, що для криміналістичної характеристики злочинів більш вагоме значення мають соціальні, соціально-демографічні та соціально-психологічні властивості особи, які допомагають індивідуалізувати й одночасно розкрити її особливості. До них дослідник відносить біографічні, анкетні відомості (стать, вік, національність, освіту, сімейний стан, вид діяльності тощо); відомості, що характеризують вияви особистості в основних видах діяльності в суспільстві, спосіб життя; соціально-психологічні властивості особи (темперамент, воля, емоції), які накладають відбиток і регулюють вияви особистості. Біологічні та фізіологічні ознаки злочинця, на думку автора, мають пріоритетне значення саме на етапі збирання інформації про особу, яка скоїла злочин (Vedernikov, 1984, p. 76-77).

Науковець Р. Л. Ахмедшин розглядає криміналістичну характеристику особистості злочинця з позицій системного підходу. Виокремлює в ній дві базові підсистеми: фізичну та психічну характеристики (Akhmedshin, 2005, p. 110). Водночас дослідник поділяє погляди М. Т. Ведернікова про те, що криміналістично значуща інформація про особу злочинця має містити не будь-які ознаки, а лише ті, що індивідуалізують особистість (Akhmedshin, 2005, p. 105). Тому серед психічних характеристик він виокремлює три особистісні рівні злочинця: цінностей, відносин і домагань. Сутністю особистісного рівня цінностей злочинця є те, що становить інтерес для людини в зовнішньому світі. Особистісний рівень відносин полягає в тому, чим керується людина для

досягнення свого інтересу, а особистісний рівень домагань – як реалізує людина свій інтерес (Akhmedshin, 2005, p. 113). Таким чином, учений виокремлює три елементи, які співвідносяться з образом, мотивом і дією.

Поділяючи погляд науковця Р. Л. Ахмедшина, зауважимо, що аналіз криміналістичної значущості рівня цінностей сприятиме дослідженню в слідах злочину відображення сутнісних характеристик особистості (тип мислення, особистісна значущість різноманітних об'єктів, ступінь невідповідності істинної цінності об'єкта і його суб'єктивної оцінки злочинцем), які визначають його особисте ставлення до навколишнього середовища та безпосередньо себе (Akhmedshin, 2005, p. 114). Вивчення рівня відносин дасть змогу ідентифікувати й надалі використовувати під час розслідування злочинів низку особистих властивостей, що мають криміналістичне значення (опосередкована характеристика віку, соціальної групи, статі, загальна характеристика рольової установки індивіда) (Akhmedshin, 2005, p. 115). Дослідження рівня домагань допоможе з'ясувати сутність таких криміналістично значущих елементів, як спосіб учинення злочину, вибір знарядь і засобів досягнення злочинного наміру (Akhmedshin, 2005, p. 116).

На психологічні особливості осіб, які вчиняють домашнє насильство, звертають увагу також Хекер і Смок, які стверджують, що таким особам притаманні нав'язливість, ревності, підозрілість, емоційна залежність і низька самооцінка (Huecker, & Smock, 2019).

Привертає увагу запропонована дослідниками класифікація особи злочинців, які вчиняють домашнє насильство, за ступенем стійкості агресивно-насильницької спрямованості (Pashchenko, 2005). Зокрема, науковець А. С. Пащенко виокремила чотири типи таких осіб:

1. Ситуаційний тип. Злочинців цього типу до вчинення злочину було схарактеризовано позитивно або нейтрально і, водночас, як таких, що не вміли стримуватися в конфліктних ситуаціях, були неспроможні передбачити наслідки своїх дій. В межах ситуаційного типу виокремлено три підтипи: раптово-конфліктний, афективний, накопичувально-афективний.

2. Нестійкий (проміжний) тип. До нього належать особи, які загалом характеризуються негативно, не дотримувалися моральних норм і раніше вчиняли правопорушення, зокрема у сфері сімейних відносин. Такі особи вчиняли домашнє насильство зазвичай під впливом виникнення ситуативних імпульсів і спонукань у стані афекту.

3. Стійкий тип. Для осіб зазначеного типу притаманна чітко виражена агресивно-насильницька спрямованість, застосування грубої сили. Такі особи неодноразово вчиняли адміністративні

правопорушення, здебільшого агресивні або пов'язані зі зловживанням спиртними напоями.

4. Злісний тип. Таким особам притаманна чітко виражена агресивно-насильницька спрямованість, яка мала злісний характер. Особи безпосередньо створюють конфліктну ситуацію, провокують її. Нерідко вони вчиняли домашнє насильство в умовах відсутності яких-небудь міжособистісних суперечностей. Особистісними рисами таких осіб є егоцентризм, озлобленість, роздратованість, жорстокість, цинізм, нездатність співпереживати та співчувати, антигромадська спрямованість, орієнтація на власні інтереси та потреби, невмотивована ворожість у відносинах з оточенням, деформація морально-етичної сфери, афективна ригідність, злопам'ятність, підвищена емоційна нестійкість, доволі низький рівень самоконтролю, самовиправдання, перекидання відповідальності та вини на людей, що оточують (Pashchenko, 2005, p. 53-61).

Науковець А. В. Варданян вважає, що криміналістично значущі особливості особи, яка скоїла злочин (суб'єкта злочину), є невід'ємним елементом криміналістичної характеристики певної групи злочинців і, водночас, зауважує, що їх розглядають як сукупність якостей, що втілюють у собі криміналістичний портрет саме типового злочинця, який утворює корелятивні взаємозв'язки з іншими елементами криміналістичної характеристики злочинців (Vardanian, 2016, p. 247). Отже, на думку дослідника, криміналістика становить узагальнений портрет потенційного злочинця, а не персоналізований стосовно конкретної особи, і під час конструювання такого портрета обов'язково використовують емпіричні джерела інформації – матеріали кримінальних проваджень, за якими буде вирішено основне питання розслідування, дані офіційної статистики тощо (Vardanian, 2016, p. 248).

Проведений аналіз досліджень привертає увагу до того, що в криміналістичній літературі під час характеристики особи злочинця використовують такі поняття, як «властивості», «ознаки», «якості», «особливості». Ці поняття трактовано неоднозначно не лише в словниках, а й дослідниками в криміналістиці.

На необхідності уточнення понять «властивості» та «ознаки» акцентує науковець Н. І. Малихіна. На її думку, з метою запобігання зайвої плутанини доцільно говорити не про ознаки людини, а про ознаки властивостей і станів людини. Водночас автор зауважує, що властивості, стани та їх ознаки є якостями, які характеризують людину (Malykhina, 2017, p. 105-106).

Крім зазначеного, Н. І. Малихіна пропонує систему якостей особи, яка скоїла злочин, що ґрунтується на трьох рівнях вивчення цієї особи (біологічного, психологічного та соціального). До цієї системи дослідник відносить: властивості

особи (біологічні, психічні й соціальні); стани особи (біологічні, психічні та соціальні); ознаки властивостей і станів особи (біологічних, психічних і соціальних властивостей та станів) (Malykhina, 2017, p. 390).

Криміналістична модель особи, яка вчинила злочин, за пропозицією Н. І. Малихіної, – це штучно створена система біологічних, психічних, соціальних властивостей і станів особи, що надає змогу встановити злочинця під час розслідування скоєного злочину (Malykhina, 2017, p. 295).

З огляду на позиції вчених із зазначеного питання, а також на результати вивчення матеріалів судової практики, а саме – 77 вироків судів першої інстанції в судових справах за ст. 126¹ КК України, внесених до Єдиного державного реєстру судових рішень, вважаємо можливим узагальнити деякі криміналістично значущі властивості особи, яка вчиняє домашнє насильство. Передусім для криміналістичної характеристики цього виду злочину суттєве значення мають такі властивості особи злочинця: біологічні (стать, вік), соціальні (місце проживання, освіта, сімейний стан, вид діяльності, загальний рівень культури, виховання), психологічні (інтелект, темперамент, емоційний стан, вольова сфера, наявність або відсутність психічних відхилень).

З'ясовано, що динаміка злочинів, пов'язаних із домашнім насильством, за гендерною ознакою не є однаковою. За статевим розподілом серед злочинців переважають особи чоловічої статі. Зокрема, чоловіки становлять 96,1 %, жінки – 3,9 %.

Важливе значення має вік злочинця, який також належить до щабля соціального розвитку людини. Аналіз судової практики засвідчує, що особи, які вчинили домашнє насильство, були повнолітніми.

З огляду на те, що суб'єкт домашнього насильства є спеціальним (один із подружжя, колишній чоловік, дружина або інша особа, з якою винний перебуває (перебував) у сімейних або близьких відносинах), важливого значення набуває сімейний стан злочинців. Відповідно до результатів здійсненого дослідження, за згаданою ознакою злочинців можна класифікувати на такі групи: неодружені – 44,2 %, розлучені – 24,7 %, одружені – 13 % (щодо 18,2 % осіб інформацію про їхній сімейний стан у вироках не було вказано). Однак слід зазначити, що 13 % неодружених осіб перебували в сімейних відносинах без реєстрації шлюбу.

Якщо розглядати склад сім'ї осіб, які скоїли домашнє насильство, то 27,3 % утримували малолітніх і неповнолітніх дітей (від однієї до чотирьох). Привертає увагу той факт, що у 9,1 % випадків злочину було скоєно в присутності неповнолітніх дітей. Це викликає занепокоєння.

Дослідник Рехмен зазначає, що діти, які стали свідками пригнічення їхніх матерів батьком, у майбутньому вважають таку поведінку прийнятною (Rahman, 2019). Аналогічну думку обстоює дослідник Маквел (Maxwell, 2018).

Вчені довели, що для учасників кримінальних конфліктів, які вирішують їх шляхом насильства, притаманним є низький культурний та освітній рівні. Здійснене дослідження підтвердило зазначене твердження. За рівнем освіти більшість осіб (49,3 %) мала повну загальну середню освіту, 23,4 % – середню спеціальну, по 3,9 % – вищу та базову середню освіту, незакінчену вищу – 1,3 % (щодо 18,2 % осіб інформацію про освіту у вироках не було зазначено).

Слід зауважити, що більшість злочинців працездатного віку (79,2 %) на момент скоєння злочинів не працювали, 5,2 % мали роботу, 3,9 % становили пенсіонери, стосовно 11,7 % осіб інформація щодо виду діяльності у вироках відсутня.

На підставі здійсненого дослідження з'ясовано, що особи, які вчиняли домашнє насильство, мали схильність до зловживання спиртними напоями, деякі з них перебували на обліку в нарколога. Згідно з вироками судів, 75,3 % осіб, притягнутих до кримінальної відповідальності за домашнє насильство, вчинили злочин у стані алкогольного сп'яніння.

Наприклад, у судовому рішенні – вироку Шевченківського районного суду м. Львова від 5 серпня 2019 року зазначено, що ОСОБА_1 19 червня 2019 року приблизно о 12.30, перебуваючи за місцем свого проживання за адресою: АДРЕСА_1, діючи умисно, усвідомлюючи свою фізичну перевагу, з мотивів очевидної неповаги до норм співжиття, на підставі неприязних відносин, учинила фізичне насильство щодо своєї матері ОСОБА_3. Узавши металевий чайник, яким умисно завдала удар у лобноскроневу ділянку зліва, стиснула матір обома руками за праве передпліччя й кинула на підлогу. Серед обставин, що обтяжували покарання, суд визнав учинення злочину особою, яка перебувала в стані алкогольного сп'яніння. Дослідивши дані, що характеризують особу обвинуваченого, суд встановив, що особа перебуває на обліку в наркологічному диспансері з 26 грудня 2017 року у зв'язку з вживанням алкоголю ("Vyroky Shevchenkivskoho raionnoho sudu", 2019).

Дослідник О. В. Радзевілова зазначає, що стан алкогольного сп'яніння підвищує емоційність сприйняття й імпульсивність реагування, полегшує реалізацію асоціальних поведінкових реакцій. Саме такі особливості алкогольного сп'яніння часто реалізують під час імпульсивного вибору знаряддя правопорушення («те, що було найближче до рук») (Radzevilova, 2017, p. 146).

Зазначене засвідчують результати проведеного дослідниками О. М. Беловою та С. П. Акутіною анкетування гендерних груп, за якими 68,7 % чоловіків та 92,6 % жінок вважають уживання алкоголю основною причиною жорстокого поводження (Belova, & Akutina, 2019).

Завдяки дослідженню судових вироків встановлено, що домашнє насильство було скоєне злочинцем одноосібно. Однак, відповідно до офіційної статистики Генеральної прокуратури України, протягом дев'яти місяців цього року виявлено одне кримінальне правопорушення, вчинене групою осіб, та за яким завершено досудове розслідування ("Yedynyi zvit", 2019).

Важливим для визначення криміналістичної характеристики цього злочину є вирішення питання щодо законслухняності особи, її правової поведінки. Встановлено, що більшість осіб (79,2 %) скоїли злочин, не маючи судимість, водночас, 22,1 % осіб не мали судимість на підставі ст. 89 КК України, 19,5 % осіб скоїли злочин, маючи не зняту й непогашену судимість, стосовно 1,3 % осіб інформація щодо судимості у вироку не вказано. Таким чином, значна кількість осіб (41,6%) були такими, що мали досвід злочинної діяльності та раніше притягувалися до кримінальної відповідальності. Аналіз судової практики засвідчив, що лише 1,4 % осіб повторно було притягнуто до кримінальної відповідальності за вчинення домашнього насильства.

Не менш важливим є вирішення питання стосовно вчинення особою адміністративних правопорушень, зокрема за вчинення домашнього насильства, насильства за ознакою статі, невиконання термінового заборонного припису або неповідомлення про місце свого тимчасового перебування. На підставі аналізу судової практики встановлено, що до адміністративної відповідальності за ст. 173² КУпАП було притягнуто 72,7 % осіб.

Більшість осіб (90,9 %) мали постійне місце проживання, де вчиняли домашнє насильство стосовно подружжя, колишнього подружжя, осіб, з якими перебували в сімейних або близьких стосунках.

Для з'ясування механізму злочинної поведінки особи важливе значення мають соціально-рольові ознаки, що характеризують соціальні позиції особи в різних сферах суспільного життя. За сімейними ролями злочинці розподілилися таким чином: син – 29,9 % (щодо матері – 27,3 %, батька – 2,6 %), співмешканець – 23,4 %, колишній чоловік – 15,6 %, чоловік – 14,3 %, рідний брат – 7,8 %, донька – 2,6 %, особа, яка перебуває під опікою – 1,3 %, зять – 1,3 %, онук – 1,3 %, свекор – 1,3 %, не визначено – 1,3 %.

Наукова новизна

Уперше зроблено спробу визначити ознаки злочинця як елемента криміналістичної характеристики злочину, передбаченого ст. 126¹ КК України.

Висновки

Здійснене дослідження дає змогу сформулювати висновки:

1. Більшість науковців визначають три групи властивостей особи злочинця: біологічні, соціальні та психологічні. Також вони є базовими для структури особи, яка вчиняє домашнє насильство, і надають можливість виокремити його типові ознаки: біологічні (стать, вік), соціальні (місце проживання, освіта, сімейний стан, вид діяльності, загальний рівень культури, виховання), психологічні (інтелект, темперамент, емоційний стан, вольова сфера, наявність або відсутність психічних відхилень).

2. На підставі аналізу судової практики з проблем домашнього насильства, зокрема, вироків у судових справах за ст. 126¹ КК України,

що внесено до Єдиного державного реєстру судових рішень, було сформовано загальну характеристику особи злочинця, яка вчиняє домашнє насильство. Ми дійшли висновку, що суб'єкти такого виду злочину мають спільні риси. Це здебільшого особи чоловічої статі, повнолітні, із середньою освітою, які не працюють, офіційно неодружені (проте перебувають у сімейних стосунках із жертвою).

Перспективи подальших наукових розвідок вбачаємо визначенні типових властивостей суб'єкта домашнього насильства як обов'язкового елемента структури криміналістичної характеристики цього виду злочинів. Отримані в процесі дослідження знання допоможуть не лише скласти середньостатистичний портрет злочинця, а й висвітлити корелятивні зв'язки його особистісних рис із зовнішніми чинниками, що сприяють учиненню цього виду злочинів. Структурований підхід до вивчення властивостей особи злочинця в контексті криміналістичної характеристики злочину дасть змогу розробити оптимальний алгоритм розслідування злочинів, пов'язаних із домашнім насильством.

REFERENCES

- Akhmedshin, R.L. (2005). *Kriminalisticheskaia kharakteristika lichnosti prestupnika [Forensic characteristics of criminal's personality monografiya]*. Tomsk: Tomsk. un-t [in Russian].
- Barinov, S.V. (2018). Kriminalisticheskaia kharakteristika lichnosti prestupnika, sovershaiushchego prestupnye narusheniia neprikosnovennosti chastnoi znizni [Criminalistic Characteristic of an Individual Offender Committing Criminal Violations of Privacy]. *Aktualnye problemy rossiiskogo prava, Actual Problems of Russian Law*, 1(86), 142-150. doi: <https://doi.org/10.17803/1994-1471.2018.86.1.142-150> [in Russian].
- Belova, O.N., & Akutina, S.P. (2019). Zenskoe nasilie v seme kak sotsialnaia problema [Female domestic violence as a social problem]. *Sotsiodinamika, Sociodynamics*, 3, 18-26. doi: <https://doi.org/10.25136/2409-7144.2019.3.29282> [in Russian].
- Huecker, M.R., & Smock, W. (2019). Site "Kentucky Domestic Violence". www.ncbi.nlm.nih.gov. Retrieved from <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/books/NBK499924>.
- Malykhina, N.I. (2017). Kriminalisticheskoe uchenie o litse, sovershivshem prestuplenie [Forensic Teaching on the Person who Committed the Crime]. *Candidate's thesis*. Saratov [in Russian].
- Maxwell, J.R. (2018). *Responding to Domestic Violence Incidents: A Collective Approach*. Retrieved from <https://minds.wisconsin.edu/bitstream/handle/1793/78880/Maxwell,%20Jesse.pdf?sequence=1>.
- Mrochko, R.M. (2018). Osoba zlochyntsia yak element kryminalistychnoi kharakterystyky sutenerstva [Offender's identity as a element of forensic description of pumping]. *Naukovij visnyk Dnipropetrovskoho derzhavnoho universytetu vnutrishnih sprav, Scientific Bulletin of the Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs*, 2, 158-162. doi: <https://doi.org/10.31733/2078-3566-2018-3-158-162> [in Ukrainian].
- Natura, A.I., & Makhovskaia, A.A. (2017). Sotsialno-psikhologicheskii portret lichnosti prestupnika, sovershaiushchego nezakonnoe lishenie svobody [Social and psychological portrait of the personality of a criminal committed illegal deprivation of liberty]. *Teoriia i praktika obshchestvennogo razvitiia, Theory and Practice of Social Development*, 7, 68-71. doi: <https://doi.org/10.24158/tpor.2017.7.14> [in Russian].
- Pashchenko, A.S. (2005). Osobennosti rassledovaniia prestuplenii, sviazannykh s domashnim nasiliem [Features of investigation of crimes related to domestic abuse]. *Candidate's thesis*. Volgograd [in Russian].
- Radzevilova, O.V. (2017). Psykhosotsialni osoblyvosti zhinok, yaki vchynyli nasylnytski zlochyny u stani alkoholnoho spianinnia [Psychosocial characteristics of women who committed violent crimes in the state of alcohol intoxication]. *Psykhologichnyi chasopys, Psychological Journal*, 5(9), 139-149. doi: <https://doi.org/10.31108/1.2017.5.9.12> [in Ukrainian].
- Rahman, K.F. (2019). Focus on Domestic Violence in Bangladesh: A Study from Criminological Perspectives. *Journal of International Women's Studies*, 20(3), 98-115.
- Saltevs'kyi, M.V. (2001). *Kryminalistyka [Criminalistics]*. (Vols. 2). Kharkiv: Konsum [in Ukrainian].
- Shepitko, V.Yu., Konovalova, V.O., & Zhuravel, V.A. (et al.). (2008). *Kryminalistyka [Criminalistics]*. Kharkiv: Pravo [in Ukrainian].

- Tishchenko, V.V. (2007). *Teoretychni i praktychni osnovy metodyky rozsliduvannia zlochyniv [Theoretical and practical bases of crime investigation techniques monohrafiya]*. Odesa: Feniks [in Ukrainian].
- Tsybenko, O.S. (2018). Kryminalistychna kharakterystyka osoby zlochynitsia, shcho vchyniuie nezakonni zavolodinnia avtomobiliamy shliakhom podolannia system zakhystu [Forensic description of offender's identity committing illegal possession of cars by overcoming protection systems]. *Naukovyi visnyk Dnipropetrovskoho derzhavnoho universytetu vnutrishnikh sprav, Scientific Bulletin of the Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs*, 2, 162-167. doi: <https://doi.org/10.31733/2078-3566-2018-3-162-167> [in Ukrainian].
- Vardanian, A.V. (2016). Subekt prestupleniia i lichnost prestupnika kak mezndistciplinarnye kategorii ugovovno-pravovykh nauk: voprosy sootnosheniia i integratsii [The subject of crime and the personality of a criminal as interdisciplinary categories in criminal law sciences: issues of correlation and integration]. *Kriminologicheskii zhurnal Baikalskogo gosudarstvennogo universiteta ekonomiki i prava, Criminology Journal of Baikal National University of Economics and Law*, 2(10), 244-251. doi: 10.17150/1996-7756.2016.10(2).244-251 [in Russian].
- Vedernikov, N.T. (1984) Lichnost prestupnika kak element kriminalisticheskoi kharakteristiki prestupleniia [Criminal's personality as an element of the forensic characteristic of the crime]. *Kriminalisticheskaiia kharakteristika prestuplenii, Forensic characteristics of crimes*. Moscow, (pp. 74-77) [in Russian].
- Vedernikov, N.T. (2014) Lichnost prestupnika v kriminalistike i kriminologii [The identity of the offender in criminalistics and criminology]. *Vestnik Tomskogo gosudarstvennogo universiteta, Tomsk State University Journal*, 384, 148-152 [in Russian].
- Vlezko, D.A. (2018) Znachenie lichnosti prestupnika v kriminalistike [The value of the criminal's identity in forensics]. *Vestnik Vostochno-sibirskogo instituta MVD Rossii, Vestnik of the East Siberian Institute of the MIA of Russia*, 4(87), 186-189 [in Russian].
- Vyrok Shevchenkivskoho raionnoho sudu m. Lvova vid 5 serp. 2019 r. Sprava No. 466/5939/19 [The judgment of the Shevchenko district court of Lviv of August 5, 2019. Case No. 466/5939/19]. Sait "Yedynyi derzhavnyi reistr sudovykh rishen", Site "The unified state register of court decisions". [reyestr.court.gov.ua](http://reyestr.court.gov.ua/Review/83443765). Retrieved from <http://reyestr.court.gov.ua/Review/83443765> [in Ukrainian].
- Yedynyi zvit pro kryminalni pravoporushennia po derzhavi za veresen 2019 roku [The unified report on criminal offenses in the state for September of 2019]. Sait "Heneralnoi prokuratury Ukrainy", Site "Prosecutor General's Office of Ukraine". gp.gov.ua. Retrieved from https://www.gp.gov.ua/ua/stst2011.html?dir_id=113897&libid=100820&c=edit&c=fo [in Ukrainian].
- Zakon Ukrainy "Pro vnesennia zmin do Kryminalnoho ta Kryminalnoho protsesualnoho kodeksiv Ukrainy z metoiu realizatsii polozhen Konventsii Rady Yevropy pro zapobihannia nasyilstvu stosovno zhinok i domashnomu nasyilstvu ta borotbu z tsymy yavyshchamy": vid 6 hrud. 2017 r. No. 2227-VIII [Law of Ukraine "On Amendments to the Criminal and Criminal Procedure Codes of Ukraine with a view to implement the provisions of the Council of Europe Convention on Preventing and Combating Violence against Women and Domestic Violence" from December 6, 2017, No. 2227-VIII]. (n.d.). zakon.rada.gov.ua. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2227-19> [in Ukrainian].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- Ахмедшин Р. Л. Криминалистическая характеристика личности преступника : монография. Томск: Томск. ун-т, 2005. 210 с.
- Баринов С. В. Криминалистическая характеристика личности преступника, совершающего преступные нарушения неприкосновенности частной жизни. *Актуальные проблемы российского права*. 2018. № 1 (86). С. 142–150. doi: <https://doi.org/10.17803/1994-1471.2018.86.1.142-150>.
- Белова О. Н., Акутина С. П. Женское насилие в семье как социальная проблема. *Социодинамика*. 2019. № 3. С. 18–26. doi: <https://doi.org/10.25136/2409-7144.2019.3.29282>.
- Huecker M. R., Smock W. *Kentucky Domestic Violence* : [site]. URL: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/books/NBK499924>.
- Малыхина Н. И. Криминалистическое учение о лице, совершившем преступление : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.12. Саратов, 2017. 403 с.
- Maxwell J. R. Responding to Domestic Violence Incidents: A Collective Approach. URL: <https://minds.wisconsin.edu/bitstream/handle/1793/78880/Maxwell,%20Jesse.pdf?sequence=1>.
- Мрочко Р. М. Особа злочинця як елемент криміналістичної характеристики сутенерства. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2018. № 2. С. 158–162. doi: <https://doi.org/10.31733/2078-3566-2018-3-158-162>.
- Натура А. И., Маховская А. А. Социально-психологический портрет личности преступника, совершающего незаконное лишение свободы. *Теория и практика общественного развития*. 2017. № 7. С. 68–71. doi: <https://doi.org/10.24158/tpor.2017.7.14>.
- Пашенко А. С. Особовані дослідження злочинів, пов'язаних з домашнім насильством : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Волгоград, 2005. 183 с.
- Радзевілова О. В. Психосоціальні особливості жінок, які вчинили насильницькі злочини у стані алкогольного сп'яніння. *Психологічний часопис*. 2017. № 5 (9). С. 139–149. doi: <https://doi.org/10.31108/1.2017.5.9.12>.
- Rahman K. F. Focus on Domestic Violence in Bangladesh: A Study from Criminological Perspectives. *Journal of International Women's Studies*. 2019. Vol. 20 (3). P. 98–115.
- Салтєвський М. В. Криміналістика : підручник : у 2 ч. Харків : Консум, 2001. Ч. 2. 528 с.
- Криміналістика : підручник / [В. Ю. Шепітько, В. О. Коновалова, В. А. Журавель та ін.]. Харків : Право, 2008. 464 с.

- Тіщенко В. В. Теоретичні і практичні основи методики розслідування злочинів : монографія. Одеса : Фенікс, 2007. 260 с.
- Цимбал О. С. Криміналістична характеристика особи злочинця, що вчинює незаконні заволодіння автомобілями шляхом подолання систем захисту. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2018. № 2. С. 162–167. doi: <https://doi.org/10.31733/2078-3566-2018-3-162-167>.
- Варданян А. В. Субъект преступления и личность преступника как междисциплинарные категории уголовно-правовых наук: вопросы соотношения и интеграции. *Криминологический журнал Байкальского государственного университета экономики и права*. 2016. № 2. Т. 10. С. 244–251. doi: 10.17150/1996-7756.2016.10(2).244-251.
- Ведерников Н. Т. Личность преступника в криминалистике и криминологии. *Вестник Томского государственного университета*. 2014. № 384. С. 148–152.
- Ведерников Н. Т. Личность преступника как элемент криминалистической характеристики преступления. *Криминалистическая характеристика преступлений* : сб. науч. тр. М., 1984. С. 74–77.
- Влезько Д. А. Значение личности преступника в криминалистике. *Вестник Восточно-сибирского института МВД России*. 2018. № 4 (87). С. 186–189.
- Вирок Шевченківського районного суду м. Львова від 5 серп. 2019 р. Справа № 466/5939/19. *Єдиний державний реєстр судових рішень* : [сайт]. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/83443765>.
- Єдиний звіт про кримінальні правопорушення по державі за вересень 2019 року. *Генеральна прокуратура України* : [сайт]. URL: https://www.gp.gov.ua/ua/stst2011.html?dir_id=113897&libid=100820&c=edit&c=fo.
- Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України з метою реалізації положень Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами : Закон України від 6 груд. 2017 р. № 2227-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2227-19>.

Стаття надійшла до редколегії 06.03.2019

Ishchenko T. – Postgraduate Student of the Department of Criminology and Forensic Science of the National Academy of Internal Affairs, Kyiv, Ukraine
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5530-6715>

Personality of Criminal as an Element of Forensic Characterization of Domestic Violence

The **purpose** of the article is scientific reasoning of a structure of the criminal's personality as an element of forensic characteristic of domestic violence. **Methodology.** The methodological basis of the research is the following methods of scientific knowledge: dialectical – for the knowledge of social and legal phenomena in their connection and development; historical and legal – to clarify the development of scientific views on concepts used in the investigation of the criminal's personality as an element of forensic characteristic; statistical – to summarize case law materials. The **scientific novelty** of the publication is that, for the first time, attempts have been made to identify the criminal's personality features as an element of the forensic characteristic of the crime under Art. 126¹ of the Criminal Code of Ukraine. **Conclusions.** The typical features in the structure of the perpetrator of domestic violence are distinguished, namely biological (gender, age, etc.), social (place of residence, education, marital status, occupation, general level of culture, education, etc.), psychological (intelligence, temperament, emotional state, volitional sphere, presence or absence of mental deviations, etc.). Based on the analysis of judicial practice a general description of criminal's personality who commits domestic violence was formed. The subjects of this crime have common features. These are mostly male, adult, non-working secondary school students, officially unmarried (but still in family relationships with the victim).

Keywords: domestic violence; forensic characteristics; forensic portrait; criminal offense; criminal's personality; judicial practice.